

Іван КРИЦАК,

кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування; доцент кафедри кримінального права і кримінології Харківського національного університету внутрішніх справ

**АКТУАЛІТЕТИ ОСВІТНЬО-НАУКОВИХ Й ТЕОЛОГІЧНИХ
СМИСЛІВ У ПРОТИДІІ З КРИМІНОГЕННІСТЮ:
ШЛЯХ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО ІНТЕРВ'ЮВАННЯ**

Коли проти нашого Творця – Отця Небесного, Троїці Пресвятої Єдиносущної та Нероздільної повстала уся сила зла, Господь послав архангела Михаїла, який сказав войовничі слова: «Хто як Бог», «Кто яко Бог». «Камінь, що його будівничі відкинули, той наріжним став каменем. Від Господа сталося це, і дивне воно в очах наших!». «Камінь, еґоже небрегóша зіждуци, сѣй бѣсть во главú угла: от Гóспода бѣсть сѣй, и єсть дивенъ во очесѣхъ нашихъ» (Пс.117:22-23). «Кожен, хто впаде на цей камінь розіб'ється, а на кого він сам упаде, то розчавить його». «Всякъ падый на камени томъ, сокрушїтся: а на нѣмже падеть, стрѣеть еґо» (Лк.20:18). «Ісус промовляє до них: Чи ви не читали ніколи в Писанні: Камінь, що його будівничі відкинули, той наріжним став каменем; від Господа сталося це, і дивне воно в очах наших!». «Глагола їмъ Иисусъ: нѣсте ли члїи николїже въ Писанїихъ: камінь, еґоже не въ ряду сотворїша {небрегóша} зіждуци, сѣй бѣсть во главú угла? От Гóспода бѣсть сїе, и єсть дивно во очю ва́шею {на́шею}» (Мф.21:42).

Отож, хто повстане проти Христа і Господа Бога нашого Розп'ятого і того, що Воскрес, який є наріжним каменем, – розіб'ється об нього. Камінь, який відкинули будівничі, – більшість юдейський (ізраїльського) та язичницького народу є Христос, наш Бог, месія і Спаситель світу, друга іпостась Пресвятої Троїці. Свідченням цьому є слова із книги Буття, наголосимо, у родовому відмінку, які сказав Бог в останній день творіння: «І сказав Бог: Створімо людину за образом Нашим, за подобою Нашою». «И рече́ Бóгъ: сотворїмъ чело́вѣка по образу Нашему и по подóбію» (Бут.1:26). «Нїхто двом панам служити не може, бо або одного зненавидить, а другого буде любити, або буде триматись одного, а другого знехтує. Не можете Богові служити й мамоні». «Никто́же мо́жетъ двѣма господїнома рабóтати: лю́бо едінаго возлю́битъ, а друго́го возненавїдїтъ: илї едінаго держїтсѧ, о друзѣмъ же нерадїти начнетъ. Не мо́жете Бóгу рабóтати и мамонѣ» (Мф.6:24).

За тлумаченням Феодорита, «відкинутим каменем» пророк Давид називає Христа, адже архіереї, книжники та вчителі юдейський, відкинули й

знехтували Христа. А тим часом цей відкинутий ними камінь став наріжним. У будівництві такий камінь утримував усю будову, скріплюючи дві стіни, а Христос «з'єднав два народи – юдейський і язичницький однією вірою», християнською.

Які методики написання наукових праць порадите? Раціонально розподіливши день, у науковця існує можливість здійснити справжній прорив у науці. Перша половина дня може бути присвячена інтелектуальній (аналітичній) операції, де вчений поринає в обрії пошуків та осмислення наукового матеріалу. Друга ж половина, подібно лікарю хірургу присвячена хворому, його видужанню, реабілітації тощо. Тобто все багатоманіття наукових пошуків, авторські напрацювання необхідно систематизувати, об'єднати, науково осмислити й перечитати/вичистити багато разів, щоб наукова праця змогла побачити світ. Не мало важливим є управлінська складова в організації наукового процесу. Наука подібна великій схимі у чернецтві, якої можуть сподобитись не усі. Справжні науковці, які здатні з дня в день писати (продукувати) багато наукових праць можуть рекомендуватися у так звану «велику схиму» – найвищий ступінь чернечого/монашеського подвигу, коли вимагається самий благочестивий образ життя. Звідси у більшості закладів вищої освіти успішно діють/функціонують науково-дослідні лабораторії/наукові центри, де теоретична і практична складова йдуть поряд. Хто не вміє писати, не бажає продукувати велику кількість наукових праць щоденно, нехай викладає, якщо у нього це краще виходить. За таким принципом має будуватися вітчизняна система освітньо-наукових процесів. І звичайно ж один день у тиждень (в кінцевому випадку раз на місяць), вчений лабораторний працівник при можливості та необхідності даватиме відкриту лекцію – це своєрідний виступ перед публікою, (подібно концерту, двобою, де вдасться відстояти здобуті знання в реальності перед практичними працівниками чи студентами й курсантами, спробувавши свої сили перед аудиторією. Можливо у такий спосіб можна зацікавити багатьох займатись науковою діяльністю.

Чому релігійні війни є найстрашнішими? Сьогодні, в умовах російсько-української війни відбуваються трансформаційні процеси перетворення/об'єднання українців у монолітну націю, незалежно від раси, кольору шкіри, релігійних переконань насамперед тих хто бореться і переможців, хто загинув, наших воїнів, які полягли на полі бою. Звідси формується новітня історія українського державотворення, коли відкидається усе пережите, усе що пов'язує нас з Росією до подій 2014 року та особливо 24 лютого 2022 року. З урахуванням історичних уроків та реалій і викликів сьогодення формується так звана трансформаційна ідеологія українців. З іншого боку стратегії й тактики ворога внутрішнього та зовнішнього, видимого і невидимого слід ретельно вивчати, досліджувати аналізувати його звички/нахили й, головне, передбачати рух майбутніх подій. Сказане стосується і наукового/мас-медійного фронту, за яким треба

стежити/аналізувати, щоб виробити адекватну програму дій з відсічі. Кажуть справжній державець повинен углядіти історичну дійсність майбутнього як мінімум на 100 років вперед, а єпископ Церкви Христової повинен прозрівати у вічність, щоб усіляко ухилятися від ересей та розколів, сприяти справі людського спасіння у блаженній вічності Раю. Історія безперечно дасть оцінку усім подіям, і таке підбиття підсумків багато залежатиме від політик ідеологічних структур панівних еліт, верхівки політичної кон'юнктури, коли у кожного «своя правда» захисту національних інтересів, що може вилитися у відповідні ідеологічні прерогативи. Для нас, же, важливо з позицій кримінології передбачити процеси, що можуть управлятися з Вище з позицій максимальної наближеності до істини, Бога, коли в силу вступає божественний розум і Його премудрість. Закон відплати тут як ніколи актуальний, і сьогодні про нього йдеться на усіх рівнях відповідних висловлювань. Кров мучеників «наших воїнів», безневинно вбитих, сльози матерів і рідних «вопиет к небу о возмездии». Така молитва пробиває небо, тому на фронті поряд із бойовими діями ще відчувається особлива Благодать Божа, як ніде інше, адже людина/воїн знаходиться у безпосередній близькості/віч-на-віч зі смертю. При цьому важливо мислити в аспекті першопричини. У цей непростий час, на фоні останніх подій в Україні та світі існує справжня загроза релігійних війн типу зіштовхнення християнства та ісламу, так звана ідеологія хрислам, а особливо війн цінностей, смислів, ідеологій, ідей, коли на духовному та зовнішньому видимому рівні відображаються/викристалізуються дивні/чудні процеси віковичних прагнень та перетворень, шляхом просинання гену/генотипу/генофонду предків, наших етнонаціональних, ментально-духовних коренів, захисту національних інтересів, всього самобутнього, свого. Досить згадати хоча б про одне кровопролиття, коли невідомий у храмі Вінницької єпархії поранив ножом протоієрея Антонія Ковтонюка, порізавши йому горло і здійснив «дебаш» у Храмі, перевернувши церковні приналежності, чинив опір поліцейським, які були вимушені здійснити постріл у ногу). На щастя нападник виявився психічнохворою людиною, як нам відомо, однак все ж, слід досить обережно ставитись до духовно-релігійних процесів та протистоянь, що протікають у нашому суспільстві, не загострювати обставини, що й так знаходиться на грані суспільної кризи, загального розчарування/апатії та, втручатись лише там, де це справді потрібно і необхідно. Як бачимо з допомогою сучасних інформаційних технологій здійснити розпалювання релігійної ворожнечі й внутрішнього заколоту всередині держави, досить легко, а ось вийти з подібних станів/процесів може виявитися не такою простою справою. Гоніння і закриття церков нічим добрим не завершується. Це добре відомо з історичних хронік, коли наростає образа, гніт, адже зачіпається найдорогоцінніше/сокровенне/усе святе та боже, те що вистраждане багатьма роками. Державцям необхідно врахувати відповідне застереження. Процес об'єднання українського православ'я повинен бути

природним чинником, і результатом переговорів, компромісів, коли кожен у свій спосіб буде задовольняти власні релігійні потреби, дорожити і свято берегти чистоту своєї віри. Так, в Україні велика кількість парафіян/вірних/прихожан Української православної церкви. Нам усім є багато чого повчитися, коли починаючи від єпископату і закінчуючи громадськістю церква заявила що була і залишається зі своїм народом з самого початку війни. Мільйони тонн гуманітарної допомоги, реальний/дієвий захист Батьківщини мають місце у житті наших громадян, які зробили свій вибір на користь України, при цьому хочуть залишатись у своїй Церкві. Натомість корупція у державницькому апараті як була, так і продовжує залишатися на досить високих рівнях свого відповідного поширення. Держава повинна виступити відповідним гарантом у цих процесах утверджуючи справжню свободу совісті та релігійних переконань, що регламентується багатьма міжнародними документами. Принаймні існує міркування що відняття Києво-Печерської лаври не на часі, та є передумовою внутрішніх заколотів і потрясінь. Дамба київського моря за оцінками багатьох спеціалістів знаходиться у критичному стані аварійності. За пророцтвами православних старців нам треба молити Бога, щоб чого гіршого не трапилось. Сьогодні вже багато військовослужбовців записали відеозвернення до Ірини Фаріон, яка через українську мову у радикальний спосіб розхитує внутрішній фронт називаючи російськомовних українців непристойними словами. Звідси нам потрібно прикласти максимум зусиль як би важко тут не було, попри війну, щоб досягти високих станів мирової кримінології (кримінології), яку належить/предстоїть ще розробляти через глибинне дослідження медіації (примирення) враховуючи найкращі світові практики.

Які стратегічні цілі/пріоритети вбачаються у 2024 році? Стратегічно планувати надзвичайно важко, тому обираємо відповідну ситуативну модель управління відповідних тактик і стратегій, вироблення наукових смислів, які щодня постають перед нами, навчальним закладом, кожним прожитим днем, коли висловлюються ідеї пропозиції і рекомендації ті, що найбільш болючі й зараз на часі, серці/душі та потребують свого нагального вирішення. За необхідне слід висловити окремі пріоритети відповідної освітньої політики, які можуть бути орієнтиром насамперед для усіх хто працює/навчається бажає бути причетним до великої сім'ї/когорти Харківського національного університету внутрішніх справ.

Одним із пріоритетних напрямів роботи науково-дослідних лабораторій є метод інтерв'ювання. Саме у такий спосіб вдається донести/актуалізувати відповідну інформацію/проблематику та осмислити її щоразу новими зусиллями багатьох наукових позицій і практичним досвідом. Робота у практичних підрозділах останні майже чотири роки, а також науково-навчальний досвід у новому підрозділі науково-дослідній лабораторії, а також викладання окремих курсів кримінально-правового блоку впродовж 2022-2023 року дають/відкривають щоразу нові пріоритети

здійснення наукових проривів у науково-практичній діяльності. Так, у практичних підрозділах повинні функціонувати науково-дослідні наукові центри/лабораторії з тісною взаємодією провідних вчених закладів вищої освіти.

Вважаю, що без відповідної поваги до старших, наставників, керівників, консультантів вчителів не може бути майбутнього в людини та держави загалом. Засновником Харківського національного університету внутрішніх справ у незалежній Україні є Олександр Маркович Бандурка. Ми пишаємось, що знаний академік досі поряд з нами. Його поради та настанови, харизма і вольові якості лідера у відстоюванні об'єднувальних ідей українського суспільства є яскравою сторінкою в історії університету і надзвичайно важливі для розбудови університетської родини та майбутнього України. Особлива заслуга Олександра Марковича в тому, що йому вдалось сформувати справжню когорту вчених професіоналів, знавців своєї справи, кістяк якої діє до сьогоднішнього дня, формуючи тим самим нові покоління досвідчених випускників. Серед представників еліти нашого навчального закладу сьогодні можна назвати професорів Володимира Греченка, Анатолія Комзюка, Ігоря Чорного, Олександра Тягла, Олексія Литвинова, Ольгу Безпалову, Юрія Орлова, та багатьох інших. Тут треба згадати, що плеяда наших науковців в основному бере свою спадкоємність з кадрового апарату Національного університету імені Ярослава Мудрого. Водночас Олександр Марковичу свого часу вдалось згуртувати найкращих спеціалістів Харківщини та України, настанови та професійний досвід яких живуть у серцях багатьох випускників, які сьогодні обіймають високі посади управлінського апарату на рівні держави. Традиції, закладені Олександром Марковичем, були продовжені його наступниками.

Чи слід працювати над завданням формування професійних кадрів подібно як це планується у президентському університеті? В умовах російсько-української війни перед нами постають подібні завдання щодо залучення кращих із кращих фахівців, які могли б працювати в нашому університеті. Важливо трудитись над тим, щоб запропонувати відповідні стимули для професіоналів, які могли б викладати у нашому закладі вищої освіти. Це фахівці з багаторічним досвідом служби у практичних підрозділах поліції, з бойовим досвідом, ветерани, які проходили шлях від патрульної служби до старших офіцерів, керівників відділів та управлінь, які ще у роки праці у практичних підрозділах ставали наставниками для десятків та сотень своїх молодших колег. Тому відповідно до умов розумної конкуренції та ринкових умов освітніх процесів, вимог сьогодні ставимо пріоритетом, щоб у нас викладали, працювали на кафедрах, у науково-дослідних лабораторіях, у курсовій ланці кращі із кращих. Частиною нашої команди стають ті, які справді здатні продукувати наукові праці високого масштабу, втілювати свій багаторічний досвід служби у принципово нових ідеях/ідеалах покращення тих сфер, усі проблемні аспекти яких вони знають до дрібниць, читати лекції

й виступати на найвищому рівні, відстоювати славне ім'я університету на різних рівнях та заходах (форумах, конференціях, симпозіумах, семінарах, міжнародних грантових програмах тощо).

Надзвичайно важливою у світлі останніх подій є «аналітична розвідка», що активно розробляється знаною вченою у сфері організованої злочинності, професоркою Оленою Бусол, та може бути успішно адаптована у спрямованості (переформатуванні, трансформації ЗВО в умовах воєнного стану, коли заклад вищої освіти розглядається як своєрідний інноваційний науково-дослідний центр, де вчені продукують велику кількість наукових праць, які б ішли в ногу з часом, використовуючи метод наукометрії. Тим самим, вдасться наблизити перемогу на різних фронтах. Тактики й стратегії ворога слід добре знати, і науковці, викладачі є своєрідними розвідниками наукового фронту, які формулюють відповідні ідеї державної політики. Кожен у свій спосіб повинен послужити державі як лише зможе. Позитивною тенденцією стало те, що до виховної роботи з нашими курсантами сьогодні залучаються видатні постаті української держави. Особливо винятковою стала нещодавня зустріч з Адою Роговцевою, скульптором Олексієм Леоновим та багатьма іншими видатними особистостями. Така робота є пріоритетною в умовах нинішньої російсько-української війни. Подібні зустрічі душевні, відкриті, творчі, такі, що допомагають курсантам ширше поглянути на українську культуру, доторкнутися до великого та вічного, розкрити душу особистості. Саме тому у нас багато творчих колективів: літературні гуртки, наші співаки, музиканти та поети. Надалі слід працювати в цьому плані, щоб кращі із кращих, цвіт українського народу і нації давали настанови нашим курсантам, цим самим посилюється профорієнтаційна робота закладу вищої освіти, його високий імідж серед навчальних закладів України та світу.

Як університет адаптувався до умов воєнного стану, особливо враховуючи, що харківський поліцейський виш є внутрішньо переміщеним? Нам випав непростий шлях. Але з перших днів війни головним пріоритетом було життя і безпека наших курсантів і співробітників. Тому навчальний процес був організований на Західній Україні, адже освітнє середовище має бути безпечним. Це основа міцних знань, які так необхідні майбутнім поліцейським для подальшого ефективного захисту нашої країни.

Ми доклали усіх можливих і неможливих зусиль для того, щоб наша курсантська й студентська молодь була забезпечена комфортними умовами: сучасні гуртожитки, їдальні, медико-санітарна частина. Слід зазначити, що навчальні корпуси й гуртожитки обладнані сучасними укриттями на випадок повітряної тривоги або обстрілів, де є і необхідні інструменти, і засоби зв'язку, запаси медикаментів, їжі та питної води на кілька діб.

Війна поставила нові цілі й завдання, вирішення яких стало справою честі для колективу університету. Здобувачі вищої освіти та науково-викладацький склад вишу, кожний на своєму місці роблять усе від них залежне, щоб наблизити Перемогу над ворогом: безпосереднє несення служби

у відділах поліції, допомога бійцям ЗСУ, медичним закладам і дитячим установам, ветеранам і малозабезпеченим, активна участь у донорському русі.

Курсанти з перших днів війни активно долучалися до реалізації соціальних проєктів, спрямованих на підтримку дітей у цей складний для країни час. Так, курсанткою Владиславою Балерою реалізувався проєкт «Support», спрямований на психологічний супровід дітей, які перебувають у воєнному стані в умовах гострого стресу. Одним із напрямків проєкту стало функціонування літературного гуртка для дітей молодшого шкільного віку. У Кам'янці-Подільському курсанти факультету № 1 щотижнево у партнерстві з Unicef проводять тренінги, майстер-класи, лекції для дітей-переселенців зі Сходу України про заходи особистої безпеки під час воєнного стану, про безпеку при прогулянках лісом, поведженні біля водойм, про службу в Національній поліції України в умовах воєнного стану, реагування на повідомлення громадян, виконання поліцейськими бойових завдань.

Наші курсанти долучалися до несення служби у підрозділах поліції, стояли на блокпостах, охороняли адмінбудівлі, патрулювали вулиці прифронтових міст пліч-о-пліч з практичними поліцейськими. В нас є приклади справжніх курсантів-героїв! Так, міністром внутрішніх справ України було відзначено нашого курсанта Микиту Нестеренко, який у квітні цього року під час обстрілу Харкова опинився у зоні ураження РСЗО. В результаті цієї атаки неподалік було тяжко поранено цивільного. Хлопець самостійно надав йому необхідну медичну допомогу і допоміг евакуювати чоловіка в безпечне місце.

Як війна позначилася на науковій діяльності університету? За роки функціонування університету нашими вченими була створена велика кількість наукових шкіл, а саме адміністративного, кримінального, цивільного та інших галузей права, які включають найрізноманітніші сфери пізнання. Неабияких здобутків зазнала Кримінологічна асоціація України, центр якої знаходиться саме в нашому університеті і яка вже впродовж понад десяти років є лідером у продукуванні наукових праць з кримінології на чолі з такими видатними вченими, як наш спільний вчитель і наставник Бандурка О. М., а також професори Литвинов О. М., Орлов Ю. В. та багато інших знаних спеціалістів.

В університеті успішно діє Школа педагогічної майстерності, Школа наукового лідерства, яка допомагає юним курсантам розпочати свій шлях науковця, брати участь у громадському житті, реалізовувати власні соціальні проєкти та проявляти себе на творчій ниві.

Війна стала для всіх нас величезним випробуванням. Наукова діяльність до війни в нашому університеті ретельно планувалася, готувалися десятки всеукраїнських та міжнародних конференцій, на які ми запрошували провідних науковців світу. Багато чого довелося перенести, переробити, переформатувати відповідно до наявних умов та можливостей. Зараз, попри непростий час, у нас щомісяця проводяться конференції, круглі столи, зустрічі з видатними науковцями України, практичними співробітниками поліції,

присвячені проблемним питанням права, поліцейської діяльності й пошуку нових шляхів розв'язання цих проблем. Вченими університету розробляються принципово нові напрями розвитку вітчизняної науки, зокрема напрямок кримінології війни тощо.

Які настанови дасте науково-педагогічному та перемінному складу Університету? Ректор В. В. Сокурєнко завжди наголошує, служіть державі так, щоб Вас поважали люди й оберігав Господь Бог. Дивним чином ця фраза увійшла у більшість його виступів та офіційних заходів, зустрічей перед офіцерськими та курсантськими колективами. Вважаю, що така настанова і девіз особливо актуальні сьогодні, коли кожен із нас замислився над цінностями у житті, вічними смислами, коли багато-хто втратив домівки, рідних близьких, знайомих. Передусім, кожному слід застановитись, і постійно пам'ятати, що в державі йде війна, часто кровава, жорстока, неймовірна. Особливе звернення до науково-педагогічного складу, курсової ланки, які повинні бути прикладом і взірцем для наслідування у всіх значеннях цього слова і найкращих здобутках. Звідси, кожен із нас повинен робити максимум у міру власних сил і можливостей. Відомий вислів «бийся там, де стоїш, сьогодні як ніколи актуальний».

Працюймо з повною віддачею сил. Так, це нелегко в умовах, коли довелось передислокуватись до інших міст, залишити рідні домівки, особливо налаштуватись на творчість. Продукуймо, творімо шедеври, взірцеві та якісні наукові праці, налаштувуймося на боротьбу! Обов'язково вистоїмо і станемо сильнішими. Тим самим відстоюємо честь і високе звання міста-героя Харкова, формуємо майбутнє Університету, адже харківська юридична школа та поліцейстика завжди були й залишаються на висоті. Особлива вдячність офіцерам, які у важкий час змогли підставити плече і взяти не себе найрізноманітніше коло досі незнаних обов'язків і справляються з ними на високому професійному рівні. Ми обов'язково пройдемо випробування та витримку на високу якість освіти, сформуємо кращі наукові колективи, школи, що загалом залежатиме від кожного із нас, тієї суспільної ролі, яка відкривається у той чи інший час, адже за нами істина, правда та справедливість.